

TERESA DEUNA GORPUTZ ETA ARIMA

Teresa Deuna, itzez eta idatziz, nun-naiko izkuntzetan izan da goratua. Au Jainkoak Berak bakarrik dakian arren, Andra Maria'z beste, emakumerik gorenengotzat jo izan dogu ez gitxitan, giza-itzezko lore artean usain-gozogarri. Goralpen orreik merezi ez dituanik ezin daikegu garbian ukatu. Bere aurrean, izan be, txiki ta aundi burua makur-azo bearrean aurkitzen gara.

Olako emakumea, jarrai-bide legez begien aurrean ipini oi yakuna, barm ta kanpo zelakoa dan jakin-naia berez-berezkua da. Barrutik zelakoa dan jakitea ez yaku gaitz, bere liburuak, ugariak atan be, irakurri ezkeru. Eta azal aldetik onela marrazten dausku Jose Deunaren Maria karmeldar Amak «Solasaldiak» deritxon liburuan.

«Santa au —diiio— gorputzez aundi geiago zan txiki baino; gazte-egunetan txit liraifia zalakoaren entzutea ba-eukan, eta orrela emoten eban gainera bere azken urteetaraifio. Aren arpegia etzan geientsuena, eta bai oi-ez lakoa ta samurra; ezin daiteke esan biribil ala luzanga zanik; inguru-birak bardintsuak, bekokia zabala ta ondo neurtua, eder-ederra; begigain eta betoskolak, gorrizka ta illunak, luze ta pizkat uztaituak; bizi, baltz biribillak, noski, ez aundiak, baifia bai ederto egokituak. Surra biribilla, ta eskuraako begar-guririak gorantz begira, bekainetaraifio gitxituz doazala, betarte gozo nasaia

cginik; goi-puntea borobilla ta apur bat beerantz makurtua; sur-zuloak, txiki uztaituak, eta dana arpegitik urrindu gabea».

«Ez da errez —dirausku aurrera jarraituz— ortan daukan osotasuna osorik margoztea: aoa, neurri onekoa; goiko ezpana, meia ta arteza, bekoa lodia ta zerbait jausia, kolore biziz ta lerdin-jario. Alakoa zan aren arpegi ta betarte guztia, urteetan aurreratua izanik be, eta gaixoa ia beti, atsegingarria begientzat, eder aotik erion autua, keinu ta eskuketa apaifiez ornidua. Lodia argal baino geiago, eta soin-atal guztietan ondo egokitu ta erazkoa; esku politak, naiz-ta txikikak; arpegian, ez er aldetik, iru orban, garijo pitin lez, zuzenean bata-bestetik, ao azpitik zear; au zan aundiena, eta bestea ao ta surraren tartean, urrago goitik beetik baino».

Gitxi gorabera onelaxe dogu Teresa Deuna gorputz aldetik begiratu ezker. Eta arimaz, zelakoa ete zan? Aren egifiak eta idatziak doguz orren ezaugarri ta erakusbide ederrenak. Ainbat komentu jaso ebazan, Jainkoaren aintzarako; ainbat liburu ondu zituan, guztion onerako. Zer adierazten dausku onek? Etzala edozelango emakumea, buruz argia ta ganoraz trebea baino. Gizaki arrigarria nunbait.

Adimenez bizia zan, ederra eriona ezpainez. Irudimen urdurikoa, egaz arrapatzen ebazan aurrez-aurre autuan eukazanen esan naiak; etzan alan be zuzenbidezko muketatik aldendu oi zana. Alaia zan, eta alaitasun au ez eroian biotzean bakarrik, artu-emonu eukan guztia-kaz banandu ta zatitza be atsegin yakon; gozo ta samurra zanez, laster irabazi oi zituan biotzak, noiznai ta nainundik erion maifia ta gatzaren ederrez, edozein arima —jakintsuenak naiz ez-jakinenak— Jainko-maitasun galdatan urturik.

Aula zan arren, gaixoti ta min-ontzi, aspertu barik lanari ekin eutson bere bizitzaldi guztian, itzez, otoitzez eta liburuz Jainkoaren erreinua zabaltzen. Asko be askoren adimenak argi-azorik eta nun-naiko oiturak ederturik, lan txalogarri osotu euskun Eliza barruan; etzen egundo eragozpenen eta oztopoen aurrean kikildu, ezta oillotu be; etzan atzera egitekoa. Andrazko zala gizonezko zirudian, indartsu ta biotz bipilleko.

Asmotsu zan, bere itzetatik eta egifietatik atera daikegunez; barru-bizitzari dagokiozan auzi ta gauzarik ezkutu ta mistikuenak azaldu euskuzan: etzan ikasketa ta estudio sakonik egina, baina arlo orretan, ots, barne-bizitzako gaietan jakitunen artean jakitun agertu yakun,

eta agertzen yaku; aspertu barik irakurri, ikasi ta eguneroko expe-
rientziz, Jainko-jakintzan batez be eskola aundikoak ziranakaz ar-emo-
nean jardunik, goi-jakituriaren gaiUurreraino igon zan, eta, zer dinoan
ez dakiala dinoskunagaitik, inok esan ez dituan legez esaten dauskuzun
jainkozko gauzak.

Garbi ariman lez gorputzean, garbia izan yakun lumaz bota eba-
zan lerro guztietan be. Gure, aratz adierazten ditu esku artean dara-
biltzan zerak; leun, samur ta ezti difio esan nai dauana, idazle ja-
kintsu askok baiiio bizi, argi ta leunago, esan be. Idazkera dotore,
apain eta eskertsuan idazten dau, itz-alkartze ta joskera bikainez,
irakurlearentzat ulerkor, atsegingarri.

Eta biotza? Osozten doguzan idaz-lanetan dardaraz geratu oi dira
batez be gure biotz-zatiak, arnasa ta zauskadak, eta Teresa Deunaren
liburuetatik errez atera leiteke aren biotza zabala ta aundia zala,
bizkorra, bizi ta leuna, suar ta oldar aundikoa; beti, alan eta guzti
be, errazoiaren menpeko. Maitasuna errez izan oi zan aren jaun eta
jabe; gaztetan beintzat au zan bere goiburu: «Maitatu ta maitatua
izan». Irakur eizue berberak ondu eban Bizitza, lenengo ataletan
eta ez dozue ortaz dudaren izpirik izango. Maitasunak darabil biotza,
ortarako da-ta, baina maite-su garbirako. Teresa'rena etzan sekula be
loitu, berez bait zan zindo, garbi, txukun. Eta, berak dinoskunez,
«ez eban nai inok Jauna bere erruz iraindu egianik».

Erregina izateko jaio zan, difio idazle batek, eta erregifia izan
zan; neskuts, birjina izateko jaio zan, eta Kristok emaztetzat artu
eban; jakitun izateko jaio zan, eta Elizak bere irakatsizko janariaz
erakutsi daigula eskatzen dautso; olerkari jaio zan, eder-zale, ta
Jainko maitasunezko olerkari-eme bikain izan yakun; maite izateko,
eta Jainkoak, maitasunez, alderik aide igaro eutsan biotza; len-ema-
kume izateko jaio zan, eta munduko emakume idazleetatik bera dogu
balio geienez ornidua.

Biotzez ez-ezik —esan dogu— adimenez be eder da Teresa Deu-
na. Arrigarria, izan be, aren adimen kemena. Egia dau janari adi-
menak. Ispillu dogu, egia dizditzen dana; ispillua argiago ta krista-
lean ber-sortzen dan irudia dizditsuago, dudarik bage. Ispillurik diz-
tikorrenetarikoa zan Teresa, ulermen argitsuz: jainkozko egia nabar-
mendu zan bertan, lekaiame azkarraren adimena jainkozko eguzkitan
ipinirik.

Ez eban ak Teolojirik ikasi, mistika arazoan orraitifio bera dogu maixuen maixu, Elizako Irakasle errime. Biotz-teoloji da mistikea, gure barrua garbitu, argitu ta Jainkoaz batzen dauana. Eder da egia, eder maitasuna, batez be Jainkoagandikoa bada. Egiak egia dakar, maitasunak ona sortzen: munduan aurkitu daiteke egia ontasun barik, baifia inoiz bere ez ontasuna egi barik, ona egiaren atzea bait da.

Egiak, beraz, frutu bezela ona dakar. Eta auxe izan, zalantzarik bage, Teresa Amaren mistika, barru-bizitza. Ez itza bakarrik, ez geldi egotea. Egille da Teresa'ren biotza, maitasunezko egille amorratua. «Ez, aitzak, Jaunak egifiak gura dauz», dinotse bere monjatxoai. Jaunaren mesedez beterik egonda be, lanari ekin bear dautso arimeak.

Emakume dogu Teresa, biotzez aundi ta buruz argi. Zuura emakume lez, oso zuura Jaunagaz. Maitekorra guztiz; bizi zala, ez ilteak kendu oi eutson bizia. Maite suten ondatua bizi zan, ez gero giza-maitasun osinean, Jainkozko ar-emonezko bizitza leun gozoan baifio. Aren maite sastadak eta suzko oldarrak berak itxitako liburuetakoko idatzietan agertzen yakuz inun baifio obeto: gaur be, irakurriaz bakarrik, sua ezarten dabe idatziok. Berez zan samur leuna, eta Jainkogazko artu-emonean askoz samur fifiago biurtu yakon maitasun ori. Eta bizitz-aldia luze eritxiz, onela abesten dausku:

«Ai!, au biziaren luzea!
Erbeste onen minkorra!
Espetxe ta kate oneitan
esturik bizi bearra!
Noiz urten-zain nagola soilki
damost oinaze gogorra».

Arima maitez minuaren garraxi latza. Bai, eriotza eban opa Jainkoa ikusi ta oso-osorik euki guratan.

Baseta